

Vyšetřovací metody v bakteriologii

Jana Juránková

OKM

FN Brno

Vyšetřovací metody v mikrobiologii

- Přímý průkaz – průkaz přítomnosti bakterií nebo virů– bakteriologie, virologie
- Nepřímý průkaz – průkaz reakce makroorganismu na přítomnost bakterií nebo virů - sérologie

Vyšetřovací metody v bakteriologii

- Mikroskopie
- Kultivace
- Průkaz antigenů
- Průkaz metabolitů
- Průkaz nukleových kyselin

Mikroskopie

- Preparát nativní
- Preparát barvený
 - Monochromatické barvení
 - Barvení podle Grama
 - Barvení podle Giemsy
 - Barvení podle Ziehl – Nielsena
 - Barvení spor
 - Barvení pouzder
 - Fluorescenční barvení

Nativní preparát

- Suspenze materiálu nebo kultury ve fyziologickém roztoku
- Pro pozorování živých mikroorganismů, posouzení jejich pohyblivosti
- 100 – 400násobné zvětšení

Nativní preparát - využití

- Bakteriologie – sledování typického pohybu bakterií (listerie)
- Parazitologie – průkaz střevních parazitů ve stolici
- Mykologie – sledování růstu a množení kvasinek

Nativní preparát

Barvení podle Grama

- Hans Christian Joachim Gram, 1884
- Dělí bakterie do dvou základních skupin
 - Grampozitivní G +, modrofialové
 - Gramnegativní G -, růžovočervené

Barvení podle Grama

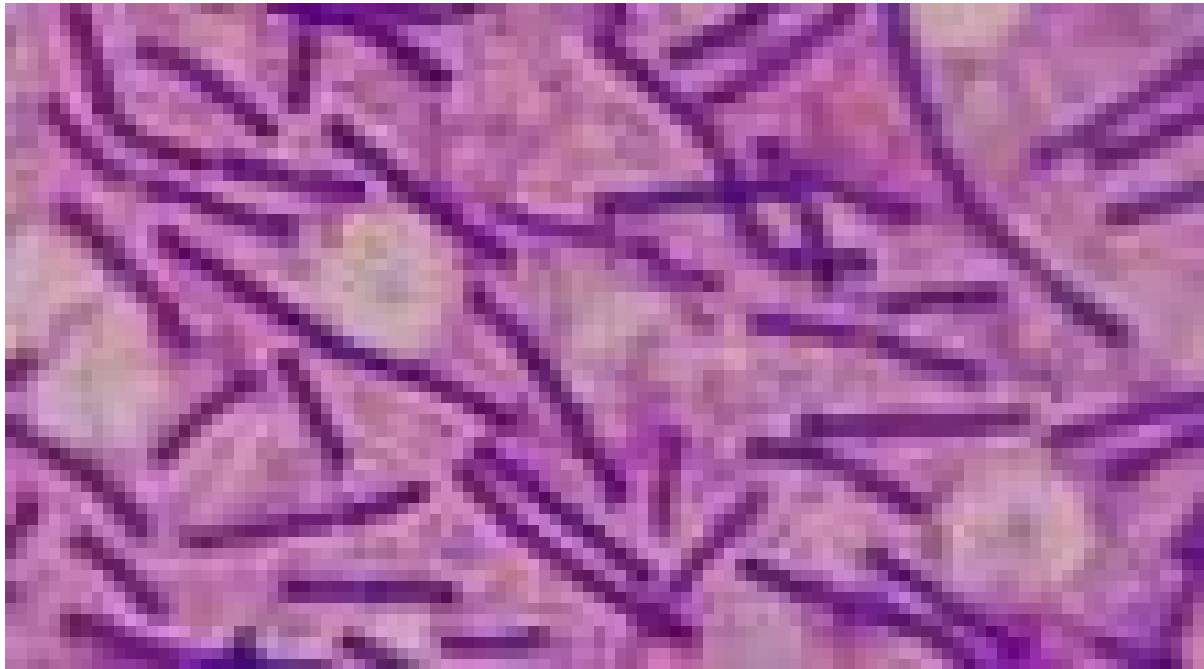
- Barvitelnost podle složení buněčné stěny
- Fixace plamenem
- Postup barvení:
 - Krystalová violet' – 20 s
 - Lugolův roztok – 20 s
 - Oplach vodou
 - Odbarvení acetonalkoholem – 10 s
 - Safranin – 1 min

Barvení podle Grama

- Mikroskopie při 1000násobném zvětšení
- Pozorování pomocí imerzního oleje mezi preparátem a objektivem

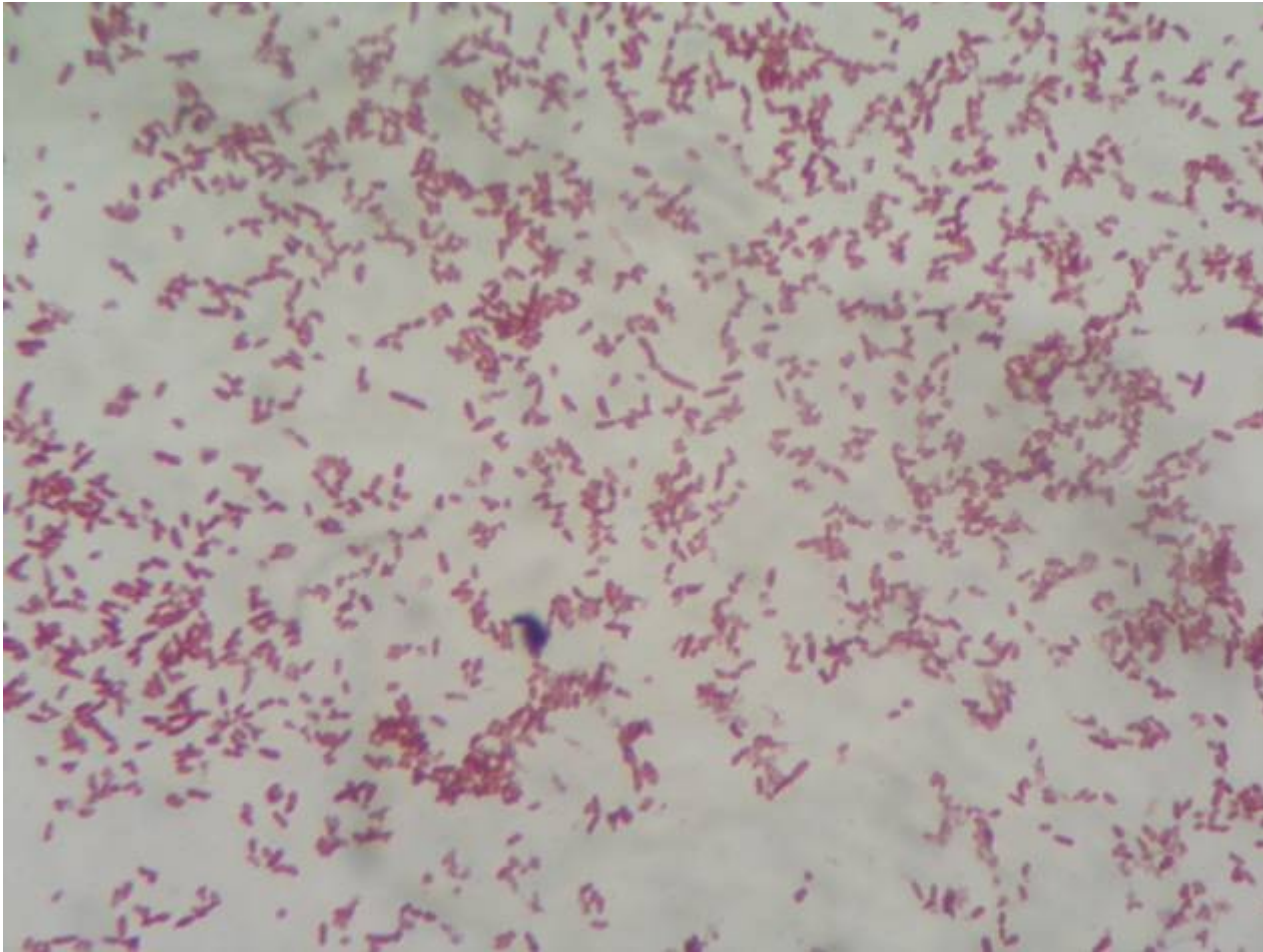
Barvení podle Grama

Grampozitivní

Barvení podle Grama

Gramnegativní

Barvení podle Grama

Význam

- Diagnostické barvení – základ klasifikace a taxonomie bakterií
- Možnost okamžité a racionální antibiotické terapie

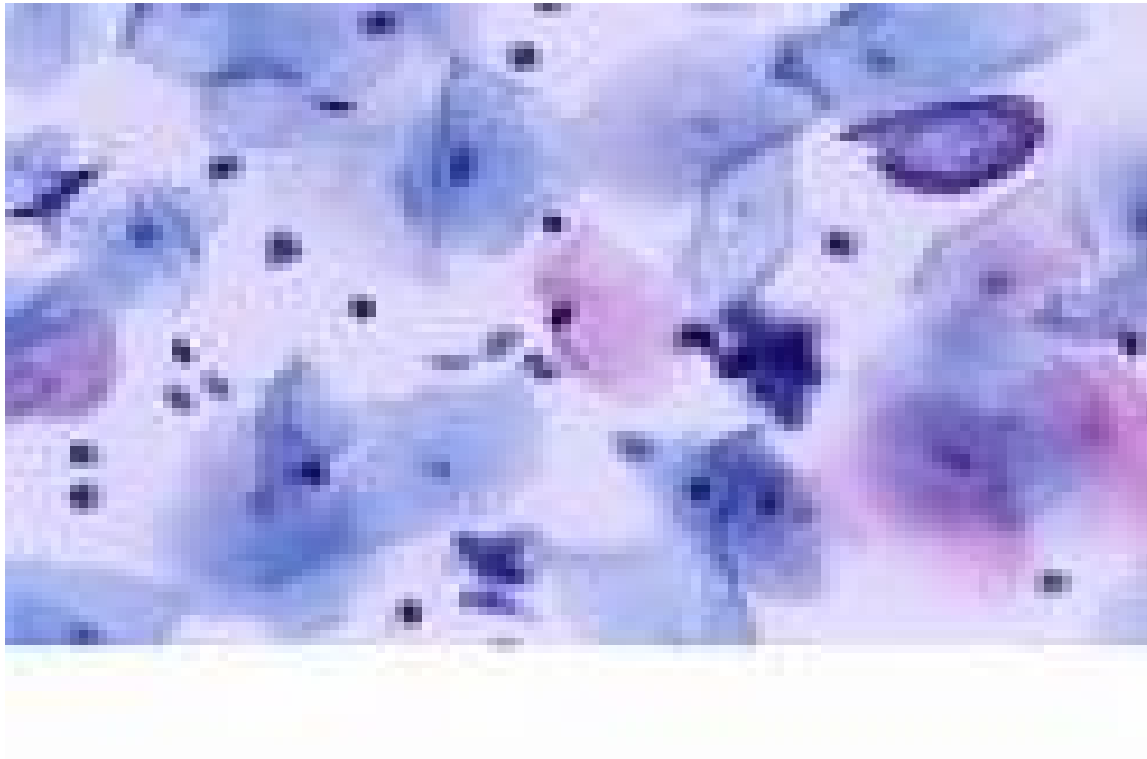
Barvení podle Giemsy

- Původně podle Giemsy – Romanovského
- Slouží k diferenciaci buněčných struktur
- Použití hlavně v parazitologii
 - Mikrobiální obraz poševní – průkaz *Trichomonas vaginalis*
- Barvení obtížně barvitelných mikroorganismů
- Fixace metanolem

Barvení podle Giemsy

- Azur a eosin rozpuštěný ve směsi glycerinu a metanolu
- Ředěn neutrální destilovanou vodou
- Roztok není stabilní, používá se vždy čerstvý

Barvení podle Giemsy

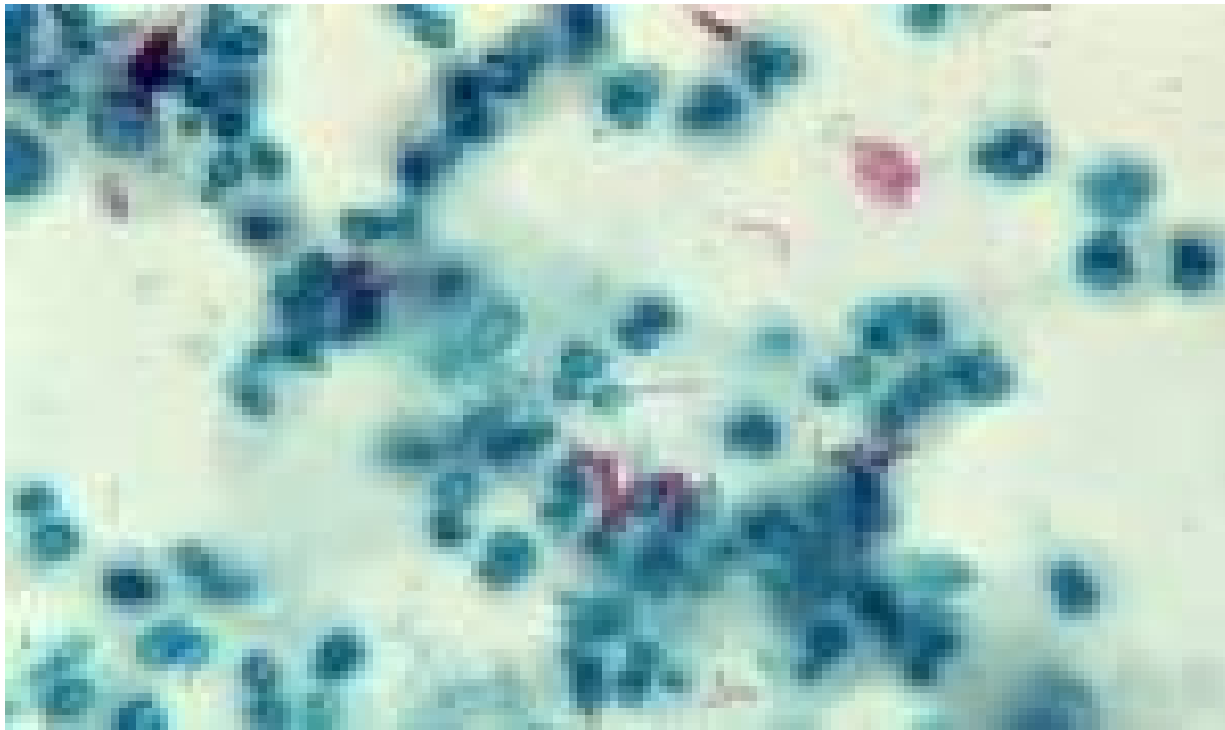
Barvení podle Ziehl - Nielsena

- Barvení acidorezistentních tyčinek
 - Špatně barvitelné
 - Vysoký obsah lipidů v buněčné stěně
- Nejčastěji *Mycobacterium* sp.

Barvení podle Ziehl - Nielsena

- Fixace teplem
- Barvení karbolfuchsinem
- Zahřátí
- Odbarvení kyselým alkoholem
- Oplach
- Dobarvení malachitovou zelení

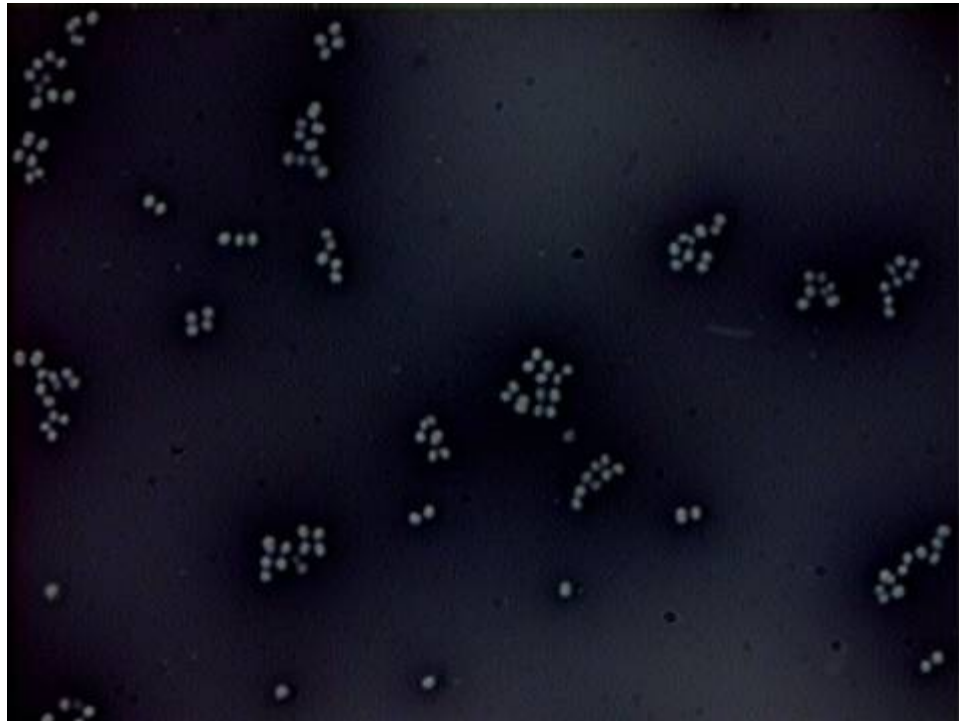
Barvení podle Ziehl - Nielsena

Barvení pouzder

- Pouzdra pevně Inou k buněčné stěně
- Faktor virulence
- Nepřijímají běžná barviva
- Negativní barvení tuší
- Na tmavém pozadí světlé dvorce pouzder
- Význam pro posouzení virulence bakterií (pneumokoky)

Negativní barvení

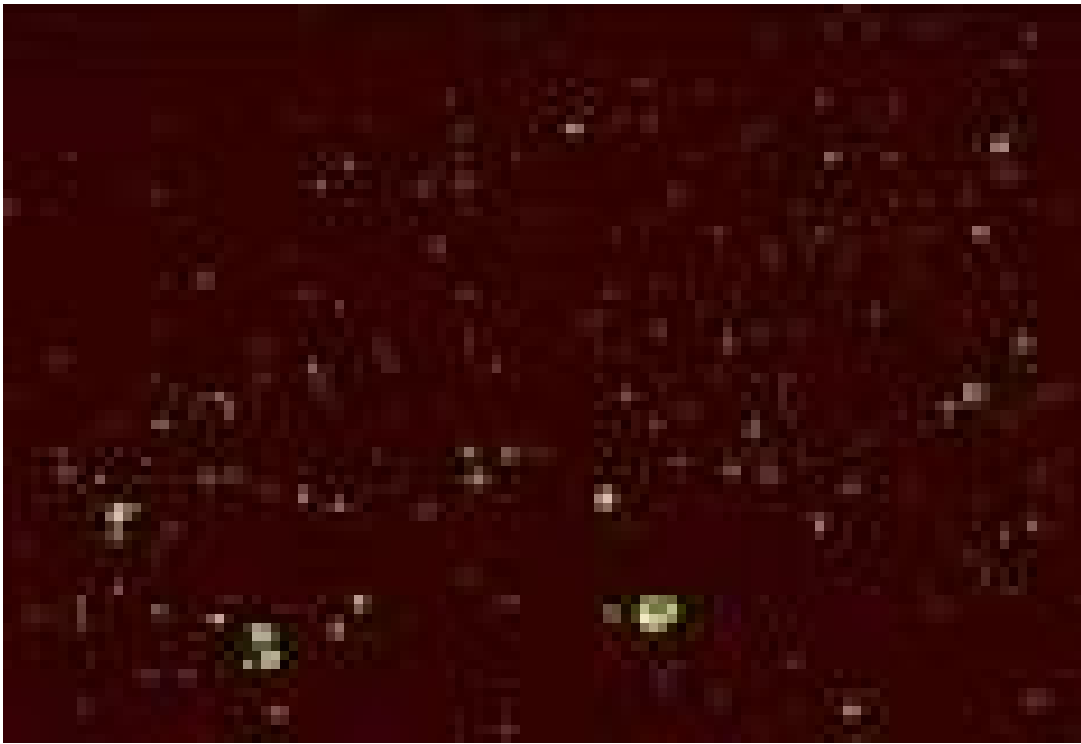

Fluorescenční barvení

Pomocí fluoreskujícího barviva

- Imunofluorescence
 - Na hledaný antigen se naváže protilátka označená fluoreskujícím barvivem
- Pozorování pomocí fluorescenčního mikroskopu

Fluorescenční barvení

Kultivační průkaz

- Základní mikrobiologický postup
- Cílem je získat mikroba z klinického materiálu v čisté kultuře
- Identifikovat ho
- Určit citlivost k antimikrobním přípravkům

Kultivační půdy

- Dělení podle konzistence
 - Tekuté – k pomnožení bakterií
 - Polotuhé – ke sledování pohybu bakterií
 - Tuhé, pevné

Kultivační půdy

- Dělení podle funkce
 - Základní – masopeptonový bujon, krevní agar
 - Diagnostické – obsahují látky, které se mění vlivem metabolismu bakterií (např. štěpení laktózy)
 - Selektivní – k výběrovému růstu bakterií, obsahují látky, které potlačují některé bakterie
 - Selektivně diagnostické

Kultivační půdy

- Dělení podle funkce (pokračování)
 - Transportní - k transportu bez množení – umožňují přežití bakterií při transportu
 - Pomnožovací – tekuté, k pomnožení bakterií ve vzorku, mohou být i selektivní

Podmínky kultivace

- Dostatečná vlhkost prostředí
- Optimální teplota - 37 °C (4 °C, 40 °C)
- Optimální pH půdy – 7,2 – 7,4
- Vhodná izotonie média – 0,5 – 1% NaCl
- Dostatek vhodných živin
- Vhodné plynné prostředí

Dělení bakterií podle vztahu ke kyslíku

- Striktně aerobní
- Fakultativně anaerobní
- Striktně ananerobní
- Anaerobní aerotolerantní
- Mikroaerofilní
- Kapnofilní

Anaerostat

Nádoba pro anaerobní kultivaci

Termostat se zvýšenou tenzí CO_2

Kultivační půdy

- Masopeptonový bujon
- Krevní agar
- Čokoládový krevní agar
- Levinthalův agar
- Endova půda
- Sabouraudův agar
- Desoxycholát – citrátový agar
- Chromagary

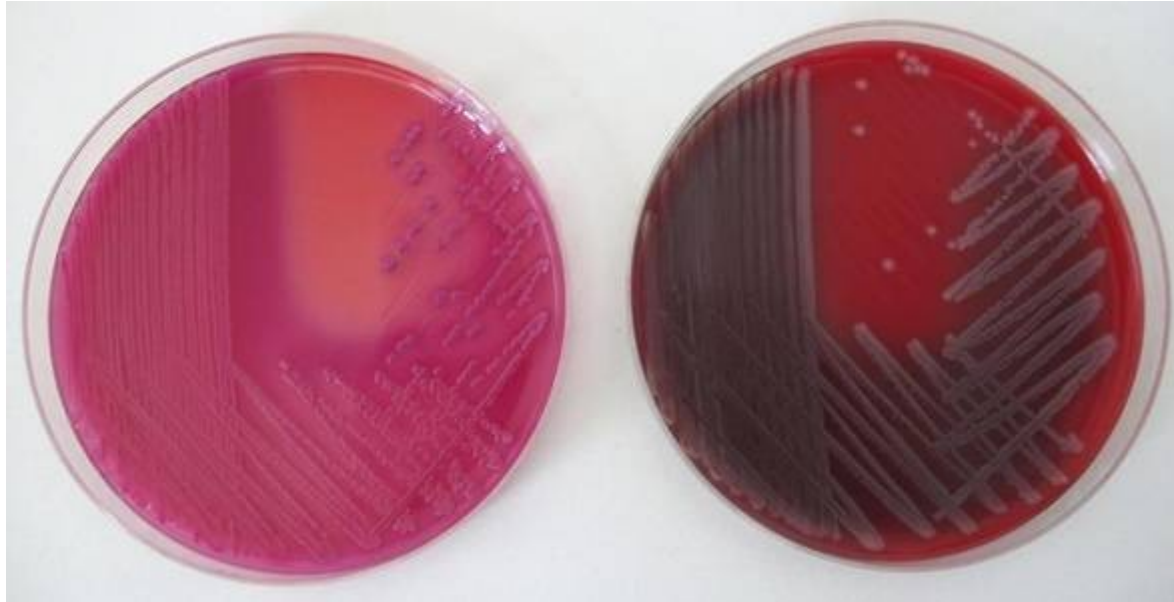
Pomnožovací bujóny

Krevní agar

Krevní agar a Endova půda

Endova pūda

Masopeptonový bujón

Chromagar

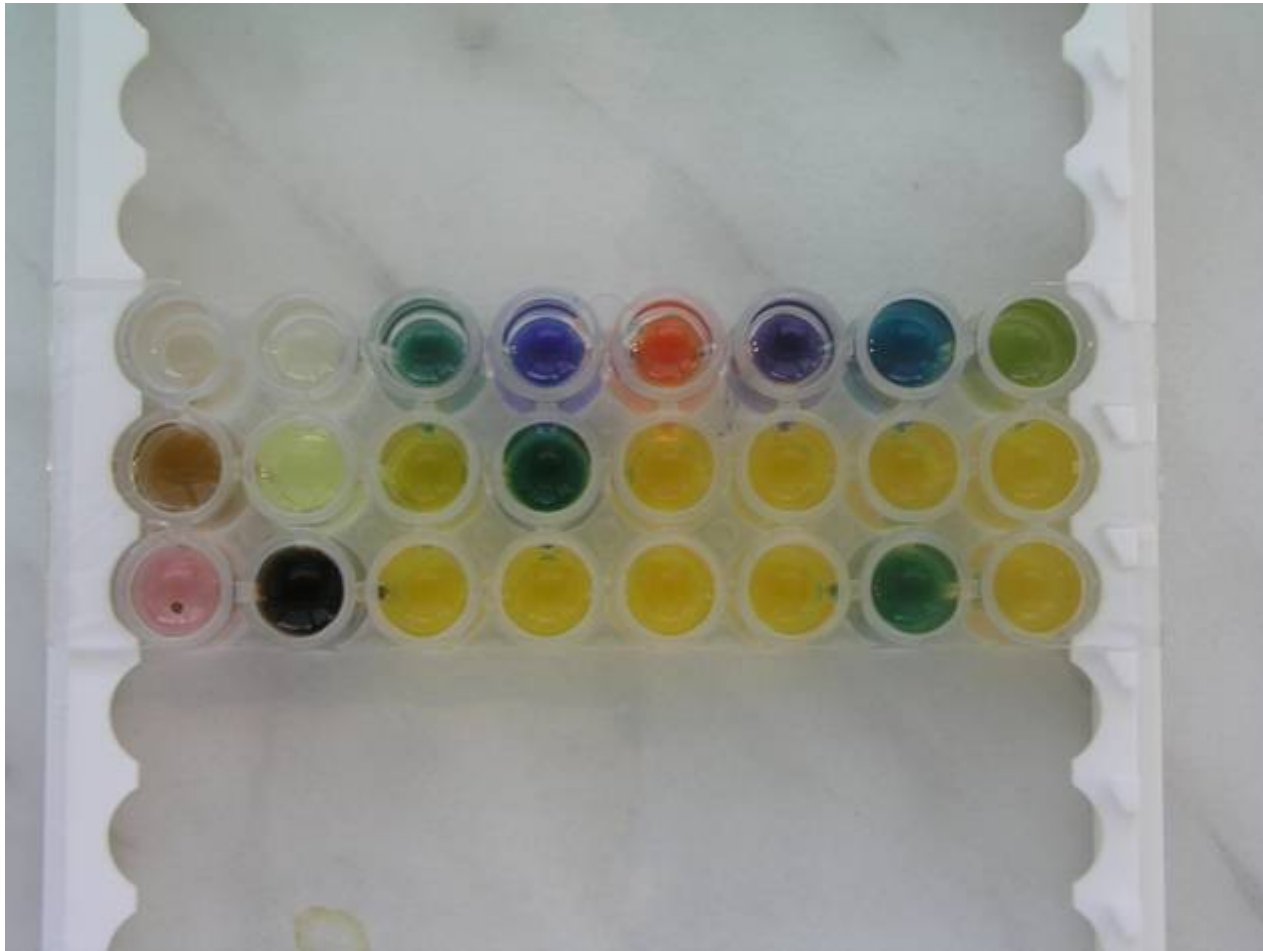
Identifikace bakterií

- Podle morfologie
- Podle růstových vlastností
- Podle biochemických vlastností
 - Selektivní půdy
 - Komerční diagnostické soupravy
- Podle antigenní struktury
 - Latexová aglutinace

Biochemické určení bakterií

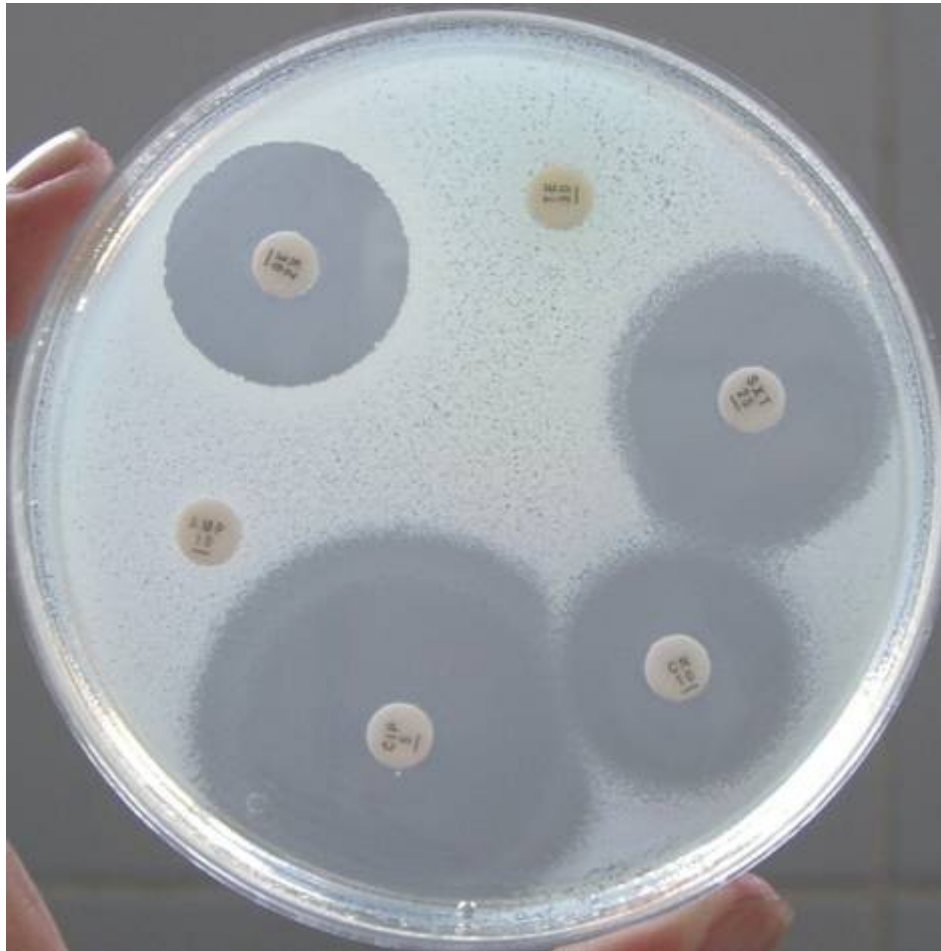
Biochemické určení bakterií

Stanovení citlivosti na antibiotika

- Disková difúzní metoda
 - Difuze antibiotik z disků do půdy a zábrana růstu bakterií
- Diluční testy
 - Stanovení koncentrace antibiotika, která je ještě na mikroba účinná

Disková difúzní metoda

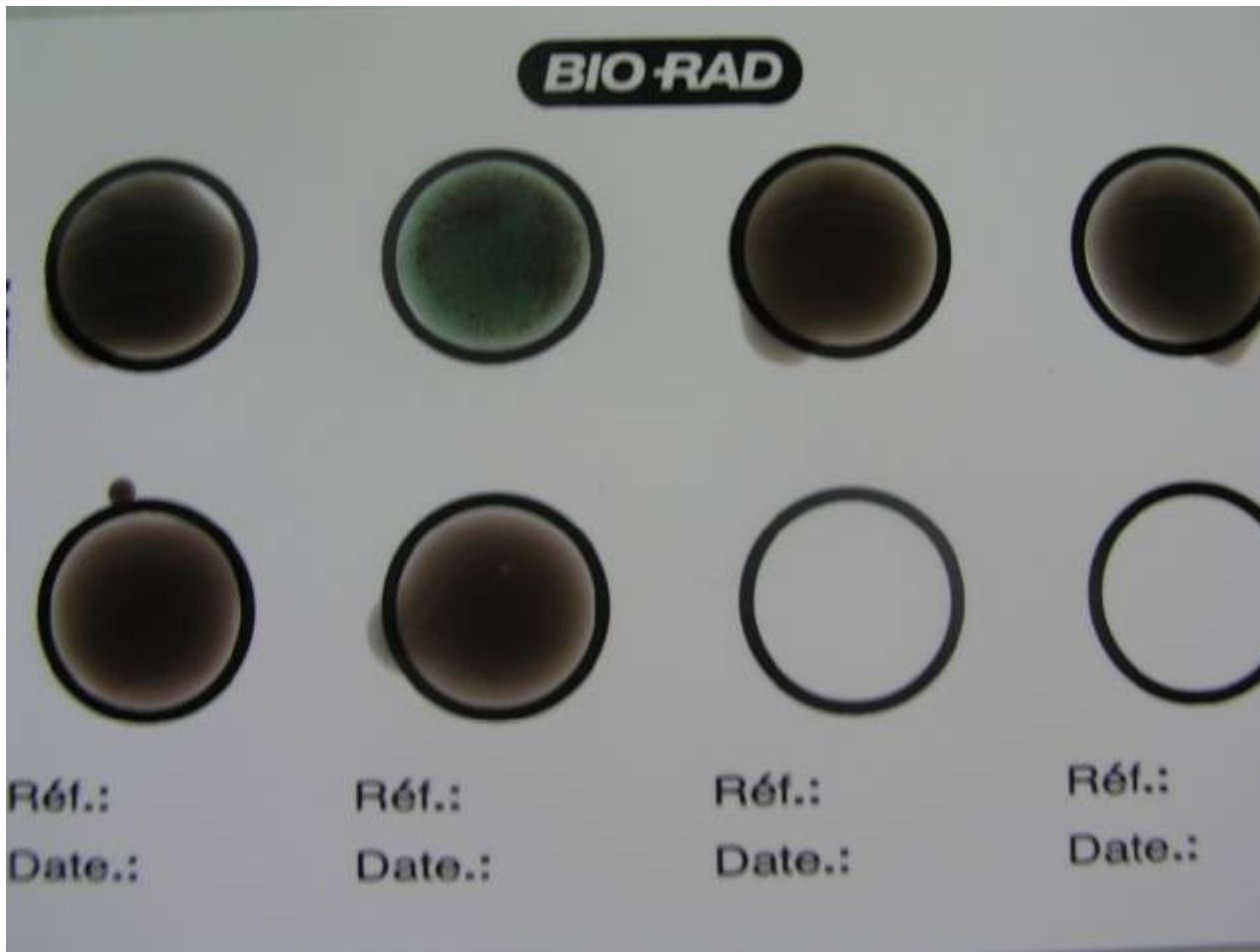
Diluční metoda

Průkaz antigenů z materiálu

- Latexová aglutinace
- Rychlá vyšetřovací metoda např. mozkomíšního moku

Latexová aglutinace

Průkaz metabolitů

- Těžko kultivovatelné bakterie
- Rychlý průkaz
 - Např. infekce *Helicobacter pylorii* – průkaz produkce ureázy

Průkaz nukleových kyselin

- Průkaz přítomnosti mikroorganismu v klinickém vzorku
- Druhovému identifikaci izolovaného mikrobiálního kmene